

V JORNADAS SOBRE LA TRADUCCIÓN: “LA TRADUCCIÓN AUDIOVISUAL EN EL SIGLO XXI”

Castellón, verán de 1999

Nun momento en que os medios audiovisuais máis tradicionais conviven co desenvolvemento das novas tecnoloxías en Internet, DVD e a televisión dixital, cómpre reflexionarmos sobre o papel desempeñado por estes medios no mundo da traducción e na transmisión de información e cultura.

Este foi un dos propósitos fundamentais das V Jornadas sobre la traducción: “La traducción audiovisual en el siglo XXI” organizadas polo Departamento de Traducción i Comunicación da Universitat Jaume I.

O obxectivo destas xornadas foi a creación dun foro de debate sobre a singularidade da traducción audiovisual mediante o diálogo entre representantes do mundo profesional e académico. Un diálogo entre os relatores das cinco conferencias plenarias, o público e os participantes das catro mesas redondas sobre algúns dos temas máis destacados no mundo da traducción audiovisual.

Ives Gambier (Universidade de Turku) foi a persoa escollida para inaugurar as xornadas. Na súa conferencia “Le traducteur face aux écrans: une élite d’experts?” examináronse as novas competencias do traductor con respecto ós desafíos derivados da multiplicidade de soportes audiovisuais e multimedia.

O traductor debe cambia-lo perfil profesional no exercicio da súa profesión para adaptarse ás esixencias derivadas das novas tecnoloxías: a diversidade lingüística e cultural; unha fragmentación da audiencia; novas necesidades dos usuarios; a calidade e as normas de accesibilidade e utilización. A cuestión da calidade centrouse fundamentalmente na subtitulación e a dobraxe; dúas modalidades da traducción audiovisual que precisan do esforzo común do traductor e os profesionais que interveñen no proceso para que o produto final se axuste ás novas necesidades da audiencia.

Así pois, as necesidades derivadas dos novos mercados audiovisuais determinan a creación dunha elite de tradutores altamente cualificados que acepten o desafío e poidan estar á altura dos novos tempos.

Roberto Mayoral (Universidade de Granada), pola súa parte, centrou a exposición no papel desempeñado polo espectador como destinatario da tradución audiovisual.

Tras defini-las particularidades e as distintas modalidades da tradución audiovisual (subtitulado, *voice-over*, dobraxe e *half-dubbing*), estableceu unha distinción fundamental entre dous tipos de receptores:

-Un receptor activo que ten un bo coñecemento da lingua e a cultura orixinal e recibe unha "versión bilingüe" na que pode compara-lo orixinal e a tradución.

-Un receptor pasivo que depende totalmente da tradución debido ó descoñecemento da lingua e cultura orixinal.

Esta situación dá lugar a necesidades e expectativas diferentes na tradución audiovisual segundo as diferentes culturas. Polo tanto, é preciso facer un esforzo para revisa-la idoneidade dos tipos de tradución asignados en cada zona xeográfica ós distintos xéneros cinematográficos.

"Politeness in screen translation" foi o tema da conferencia que presentou Ian Mason (Universidade Heriot-Watt de Edimburgo).

A súa exposición centrouse nos aspectos derivados da coherencia entre os comunicantes e a significación interpersoal nunha versión subtitulada, cuestións que empezan a desempeñar un papel importante nos estudos sobre a tradución audiovisual.

Entre os elementos que se sacrifican na subtitulación das películas, existen claves que proporcionan datos significativos na dinámica de negociación entre os participantes no diálogo. Este aspecto inclúese no marco da teoría da corrección (Brown e Levinson 1987).

¿Cales son os efectos desta perda para os espectadores e como se pode compensar mediante outros elementos contextuais? Considérase que un enfoque importante para futuras investigacións neste ámbito é estudia-la resposta da audiencia no tocante á presentación da dinámica interpersoal nas películas subtituladas.

A conferencia plenaria impartida por Henrik Gottlieb (Universidade de Copenhaguen) tratou dous aspectos moi importantes da tradución audiovisual na actualidade:

O panorama cambiante das nacións que subtitulan fronte ás que dobran en Europa. Este aspecto ilustrouse con exemplos videográficos que presentaban un novo fenómeno en Escandinavia. Nesta rexión, onde a subtitulación ten unha total aceptación, estase desenvolvendo un mercado de versións dobres de películas estranxeiras que ofrecen dúas versións (subtitulada e dobrada) na mesma cinta.

O dominio dos medios de comunicación angloamericanos e a influencia do inglés noutras linguas. O profesor Gottlieb escolleu dúas versións de tres películas americanas (*Flubber*, *Dr. Dolittle* e *Antz*) para compara-los tipos de anglicismos e a frecuencia con que aparecen na versión danesa dobrada e subtitulada.

Candance Whitman (Universidade de Saarbrücken) foi a responsable de clausura-las xornadas coa derradeira conferencia plenaria, "Cloning Cultures: The Return of the Movie Mutants". Con este título tan suxestivo abórdáronse distintos aspectos relativos ás versións dobradas ó castelán das películas americanas: as causas da distorsión e o fracaso cando se intenta transmitir-la intención do orixinal; os obstáculos derivados da traducción dos elementos retóricos e estilísticos; o rexistro lingüístico e os referentes culturais.

A dobraxe pode representar, desfigurar, entreter, aburrir, manipular e, en definitiva, manter ou destruí-la integridade artística da película orixinal. O peso da fidelidade recae, nun senso amplo, sobre o traductor, pero ás veces é preciso ser infiel á palabra para lograr ser máis fiel ó espírito.

Estes e outros aspectos do mundo da traducción audiovisual tamén foron analizados polos participantes das catro mesas redondas que se celebraron no transcurso das xornadas.

Na primeira tratáronse as estratexias e técnicas da subtitulación e dobraxe segundo a perspectiva de Xosé Castro Roig (traductor), Martí García Ripoll, asesor lingüístico da televisión de Cataluña, Joan Fontcuberta (Universitat Autònoma de Barcelona) e Joan Sellent (Universitat Autònoma de Barcelona).

Na segunda mesa redonda falouse sobre a polémica entre estranxeirización e adaptación. Os participantes deste coloquio foron Eliana Franco (Universidade Católica de Lovaina), que tratou cuestións relativas ás estratexias e normas de traducción aplicadas a aspectos culturais na traducción de documentais e películas; Laura Santamaría (Universitat Autònoma de Barcelona) abordou o tema do tratamento das referencias culturais; Ana Ballester (Universidade de Granada) presentou as razóns políticas, lingüísticas e culturais que determinaron a elección da dobraxe como modalidade de traducción na España franquista e, finalmente, Douglas Robinson (Universidade de Mississippi) presentou unha exposición crítica sobre a distinción de Venuti entre estranxeirización e nacionalización.

Na terceira mesa redonda debateuse sobre o papel da traducción audiovisual na docencia e investigación, tema abordado por Amparo Hurtado (Universitat Autònoma de Barcelona), Patrick Zabalbescoa e Natàlia Izard (Universitat Pompeu Fabra), Eva Espasa e Francesca Bartina (Universitat de Vic). Todos eles coincidiron no atraso que sofre a traducción audiovisual no plano pedagóxico e académico e a necesidade de incorporar unha disciplina deste tipo nos planos de estudio de traducción e interpretación.

Finalmente, a adaptación cinematográfica e dramática como traducción foi o tema escollido para a última mesa redonda. Raquel Merino (Universidade do País Vasco), Raquel Segovia e Vicente Benet (Universitat Jaume I) trataron diferentes conceptos relativos ás diferencias entre adaptación e traducción dramática e a traducción das estruturas narrativas no momento en que se adaptan a diferentes formatos textuais.

Non podemos concluír esta breve recensión sen agradecer á comisión organizadora da Universitat Jaume I e especialmente ós profesores Rosa Agost e Frederic Chaume, encargados da dirección deste encontro, a posibilidade de asistir a este interesante foro de debate. Esperamos que sirva de precedente para potencia-la investigación e a colaboración no ámbito profesional, académico e didáctico no mundo da tradución audiovisual.

Sonia García Pérez
Universidade de Vigo